

Zdzisław Kalinowski

ADMINISTRACJA OKUPACYJNA W REJOWCU W LATACH**1939 – 1944 .***(Przyczynek do monografii)*

W dniu 10 października 1939 roku Niemcy wkroczyli do Rejowca . Od pierwszych dni okupanci zaczęli ustanawiać własną administrację . Początkowo na ile było to możliwe powołano do służby polskich urzędników z przed działań wojennych .

Ukraińska mniejszość narodowa zabiegała u Niemców o lepsze traktowanie jednocześnie deklarując swoją lojalność. W dniu 17 października delegacja ukraińska (w jej składzie byli też Ukraińcy z Rejowca) udała się do niemieckiego komendanta miasta Chełm pplk Geigera . W imieniu tejże delegacji przemawiał prawosławny ksiądz Igor Kikeć . Przedstawił rys historyczny Ziemi Chełmskiej i jej ukraińskich mieszkańców . Szczególnie uwypuklając , jakich to upokorzeń doświadczała od ludności polskiej .

5 listopada odbył się w Chełmie uroczysty koncert poświęcony XXI rocznicy powstania wolnej Ukrainy (2 listopada 1918 roku) . Na uroczystość przybyła delegacja niemieckich władz okupacyjnych powiatu chełmskiego . W trakcie uroczystości zgromadzeni Ukraińcy odśpiewali swój hymn narodowy zaczynający się od słów : „ *Szcze nie wmerła Ukraina* „. W niedługim czasie Niemcy obsadzają Ukraińcami prawie wszystkie stanowiska urzędnicze w administracji rejowieckiej . Z dość licznych dokumentów zachowanych z okresu okupacji udało się odtworzyć obsadę stanowisk administracyjnych w Urzędzie Gminy Rejowiec .Przypomnieć w wielkim skrócie ważne instytucje i ich agendy ,które miały wpływ na życie codzienne społeczności rejowieckiej .

Wykazy**administracji gminnej po październiku 1939 roku.**

Lp	Nazwisko i imię	narodowość	funkcja	powołany od :
1	Niedbała Antoni	polska	pod wójt	28.11.1939r
2	Najda Jan	ukraińska	sekretarz	16.12.1939r
1	Biegałko Zygmunt	ukraińska	wójt	26.11.1939r.

2 Artymiuk Józef	- ,, -	pod wójt	- ,, -
3 Stanke Aleksander	- ,, -	sekretarz	- ,, -

Inni pracownicy urzędu gminy

Lp.	Nazwisko i imię	narodowość	funkcja	powołany od :
1	Wowczenko Mikoła	ukraińska	II Hilfssekretar	01.05.1940r
2	Kość Aleksy	- ,, -	III - ,, -	01.06.1940r
3	Zaneucki Zbigniew	- ,, -	IV - ,, -	01.07.1940r

Na podstawie Rozporządzenia Generalnego Gubernatorstwa okupowanych polskich obszarów z dnia 28 listopada 1939 roku zostali powołani na doradców burmistrza gminy Rejowiec w dniu **10 marca 1940** roku następujące osoby (tzw. „ *Rada przyboczna* „) :

Lp	Nazwisko i imię	miejsowość	uwagi
1	Damski Jan	Rejowiec	
2	Dubiel Aleksander	- ,, -	
3	Megier	Krzywowola	21.10.1940r wyjechał do Rzeszy
4	Megier Wilhelm	Felczyn	- ,, -
5	Koperka Jan	Adamów	
6	Majewski Stanisław	Niedziałowice	
7	Regan	Rybie	21.10.1940r wyjechał do Rzeszy
8	Feske Ferdynand	Felczyn	
9	Skowron Tomasz	Niedziałowice	

10 Szuper Michał

Siedliszczki

Urząd wójtowski w roku 1940 przekształcono w urząd burmistrza

Lp	Nazwisko i imię	narodowość	funkcja	powołany od:
1	Kowpanenko Danyło	ukraińska	Der Sterertiefer das Burgermester	02.12.1940r
2	Esauł Archip	- ,, -	Stellrerrefer das Sekretars	18.12.1940r

Burmistrz wydawał lokalne akty prawne określane jako postanowienia .

Inni pracownicy urzędu gminy

Lp	Nazwisko i imię	narodowość	funkcja	powołany od:
1	Górnicki Stefan	polska	I Hilfssekretar	18.12.1940r
2	Stachowski Wołodymir	ukraińska	II - ,, -	01.05.1941r
3	Hnat Wowczenko	,, -,,	Dolmetsche	18.12.1940r
4	Holonko Mikoła	,, - ,,	- ,, -	- ,, -
5	Kamiński Iwan	- ,, -	Praktykant	- ,, -
6	Tomaszczak	- ,, -	- ,, -	- ,, -
7	Haruk Iwan	-,, -	Gemeindedienen	- ,, -

Na podstawie Rozporządzenia Generalnego Gubernatorstwa okupowanych polskich obszarów z dnia 22 listopada 1939r zostali powołani na doradców burmistrza gminy Rejowiec dnia **22 lutego 1941** roku następujące osoby :

Lp	Nazwisko i imię	zawód	miejsowość	wyznanie	uwagi
----	-----------------	-------	------------	----------	-------

1	Sikorski Marjan	aptekarz	Rejowiec	rzymskokatolickie
2	Budny Antoni	właściciel majątku	- ,, -	- ,, -
3	Szapiega Jan	buchalter	- ,, -	prawosławne
4	Dubiel Aleksander	rolnik	- ,, -	- ,, -
5	Czachowski Tomasz	właściciel majątku	Hruszów	rzymskokatolickie
6	Szopa Jan	rolnik	- ,, -	- ,, -
7	Lewicki Józef	rolnik	Zyngierówka	- ,, -
8	Suseł Franciszek	- ,, -	Bańkowszczyzna	- ,, -
9	Dubiel Mikołaj	- ,, -	Wólka Rejowiecka	prawosławne
10	Prymas Tomasz	- ,, -	Marysin	- ,, -
11	Wojtowicz Mikołaj	- ,, -	Niedziałowice	- ,, -
12	Marcyniuk Jan	- ,, -	Wereszcze Duże	- ,, -

Burmistrzowie od roku 1942

Lp	Nazwisko i imię	narodowość	Stanowisko
1	Szablewski Stanisław	ukraińska	Der Sterertreterdas Burgemeister
2	Kamiński Aleksander	- ,, -	Gemeindesekretar później jako Burgemeister

Treuhander w Rejowcu

Urzędowy zarządca majątkiem pożydowskim .Ruchomym i nieruchomym (grunty, mienie , mieszkania budynki) .Na tym stanowisku pracował Drzewiecki Stanisław wraz ze swoim biurem , w latach 1940 -1944.

Dokumenty tożsamości :

W urzędzie gminy wydawane były dwojakiemu rodzaju kenkarty , różniące się wyglądem . Oddzielne dla Polaków i Ukraińców .

(...) `` Pan Burmistrz podał do ogólnej wiadomości , ze dnia 20.01.1943 roku upływa termin wydawania kenkart , po upływie terminu kenkarty wydawane nie będą , ,

Zapowiedź burmistrza nie została dotrzymana. Kenkarty wydawano nadal .Zachowały się pełne wykazy ukraińskich kenkart zawarte w zestawieniach zatytułowanych Verzeichnis der ansgesellen Kenkarten für die ukrainische Bevölkerung der Gemeinde Rejowiec .Ostatni pochodzi z 14 kwietnia 1944 roku .Najwięcej kenkart wydano w 1943 roku z następującymi datami :

12.07.1943r ,

3.08.1943r ,

9.08.1943r ,

11.09.1943r ,

18.09.1943r ,

22.09.1943r ,

27.09.1943r ,

20.10.1943r ,

25.11.1943r ,

29.12.1943r

18.03.1944r .

Spisy ludności :

Na potrzeby władz okupacyjnych w gminie dokonywano dokładne spisy ludności . Poniżej przykładowo wybrane jedno z wielu zestawień, zatytułowane :

Verzeichnis

Der Bevölkerung nach der Nationalität in Gemeindebereich Rejowiec

	Reichs-	Volks-	Polen	Ukrainer	Velss-	Ruth-	Tches-	Zusamme
	deutsche	deutsche			Russen	ener	schen	
1 Dorf. Adamów	-	-	194	6	-	-	-	200
2 Dorf . Aleksandria								

Krzywowska	-	2	198	-	-	-	-	200

3 Kol. Tomaszówka	-	-	108	-	-	-	-	108
4 Dorf. Aleksandria								
Niedziałowska	-	-	138	3	-	-	-	141
5 Kol. Budki	-	-	108	-	-	-	-	108
6 Kol. Piątki	-	-	32	-	-	-	-	32
7 Dorf. Bańkowszczyzna	-	-	128	-	-	-	-	128
8 Dorf. Hruszów	-	-	282	1	-	-	-	283
9 Kol. Hruszów	-	-	116	-	-	-	-	116
10 Gut. Hruszów	-	-	131	-	-	-	-	131
11 Dorf. Kobyle	-	-	265	176	-	-	-	441
12 Kol. Popówka	-	-	63	-	-	-	-	63
13 Dorf. Krzywowola	-	-	228	8	-	-	-	236
14 Gut. Krzywowola	-	-	102	-	-	-	-	102
15 Dorf. Marynin	-	-	412	5	-	-	-	417
16 Kol. Marysin	-	-	415	6	-	-	-	421
17 Dorf. Majdan - Stajne	-	-	290	1	-	-	-	291
18 Kol. Kadzinek	-	-	59	1	-	-	-	60
19 Dorf. Majdan- Stary	-	-	90	2	-	-	-	92
20 Kol. Huta Krzywowska	-	-	33	2	-	-	-	35
21 Kol. Morawinek	-	-	266	30	-	1	-	297
22 Portland Zement Fabrik								
„ Firey „	1	-	38	4	-	-	-	43

23 Bahnhof Rejowiec	17	-	100	-	-	-	-	117
24 Dorf. Niedziałowice	-	-	112	134	-	-	-	246
25 Kol. Niedziałowice Nr 1	-	-	88	1	-	-	-	89
26 Kol. Niedziałowice Nr 2	-	-	139	5	-	-	-	144
27 Siedlung Rejowiec	-	1	1080	110	-	-	1	1192
28 Dorf. Rybie	-	4	338	43	-	-	-	435
29 Dorf. Majdan Rybie	-	-	110	-	-	-	-	110
30 Dorf. Stajne	-	-	926	49	-	-	-	975
31 Gut, Stajne	-	-	248	-	-	-	-	248
32 Dorf Siedliszczki	-	-	256	15	-	-	-	271
33 Dorf. Wereszcze Duże	-	3	187	245	3	-	-	438
34 Dorf. Wereszcze Małe	-	-	231	74	-	-	-	305
35 Wólka Rejowiecka	-	-	279	245	-	-	-	524
36 Dorf. Zyngierówka	-	-	206	-	-	-	-	206
37 Kol. Felczyn	-	-	105	-	-	-	-	105

38 Gut. Rejowiec	-	-	360	-	-	-	-	360
39 Zukierfabrik								
„ Rejowiec „	2	-	90	4	-	-	-	96

Lp Miejscowość	Reichs-	Volks-	Polen	Ukrainer	Velss-	Ruth-	Tches-	Zusamme
	deutsche	deutsche			Russen	ener	schen	

Zusammen :	20	10	8601	1170	3	1	1	9806

Rejowiec den . 04. IX . 1942 r

Der.Burgermeister

D . Kowpanenko .

W gminie Rejowiec zamieszkiwały następujące nacje :

1 Reichsdeutsche	- 20
2 Volksdeutsche	- 10
3 Polen	- 8601
4 Ukrainer	- 1170
5 Velss Russen	- 3
6 Ruthener	- 1
7 Tchesschen	- 1

Najwięcej Ukraińców w stosunku do Polaków zamieszkiwało w następujących sołectwach :

Lp	sołectwo	Polacy	Ukraińcy
1	Kobyle	265	176
2	Niedziałowice	112	134
3	Wereszcze Duże	187	245
4	Wolka Rejowiecka	279	245

Stan zestawienia na dzień 04.09.1942 rok .

Nad dostawami kontyngentów nałożonych na gminę czuwał delegat Powiatowej Spółdzielni Rolniczo – Handlowej w Chełmie Jan Wolanin z upoważnienia Landwirtschaftlichen Kreisgenossenschafta in Cholm .

Policja i aparat represji :

Na ranach ORPO działała Polonische Polizei Generalgouvernement popularnie tzw. „ Policja Granatowa „ - z powodu koloru noszonych mundurów .Na mocy rozkazu wyższego Dowódcy SS i Policji z 30 października 1939 roku zostali powołani do służby wszyscy funkcjonariusze przedwojennej Policji Państwowej znajdujący się na obszarze Generalnego Gubernatorstwa . Niemcy wykorzystywali ich do

służby w Policji Porządkowej Generalnego Gubernatorstwa . Zachowały się do naszych czasów niepełne wykazy Polonische Polizej (Policja Polska) z lat 1939 -1944 , rozrzucone po różnych archiwach i kwerendach .

Po niżej wykaz Polnischen Polizei Posten in Rejowiec (Posterunek Pol. Policji w Rejowcu)

Wykaz policjantów

Lp	Nazwisko i imię	funkcja	uwagi
1	Antczak	komendant	przed wybuchem wojny
2	Behentd Leon		
3	Berent		
4	Błaś Antoni	komendant	rozbrojony 14.04.1944r . poddał posterunek ,złożyli broń i zdezerterowali.
5	Bronchol	komendant	jego syna zastrzelono w Cycowie
6	Burchcki Jozef *	komendant rejonowy	od 08.01.1943r – 03.05.1943r
7	Chlebowicz Władysław		zastrzelony w Krzywowoli 16.10.1943r. , wcześniej pracowali w posterunku w Pawłowie
8	Fedorowski Władysław		
9	Galiński Antoni		poszukiwany po wojnie w związku ze zbrodniami w czasie wojny
10	Kassner Tadeusz	komendant	od początku okupacji , ze wsi Kobyle – volksdeutsch
11	Kiciak		
12	Kuźmicki		
13	Moczurad Bronisław		
14	Nazaruk Jan **	komendant	
15	Osmulski Tadeusz		
16	Palik		

17 Sarnowski

18 Soruoński

19 Sosunowski Ignacy

20 Sotkiewicz Wincenty komendant 01.01.1943r do lipca 1944r

21 Szentak komendant rejonowy wzmianka z dnia 16.07.1943r.

- -starszy sierżant (starszy przewodnik) Burchacki Jozef w lipcu 1943 roku posługiwał się pieczęcią o następującej treści - „ Polonischer Polizei-Obermeister u Kommandant der Polnischer Polizeidas Postens , st.sierz. i komendant Posterunku Policji Polskiej – Burchacki - . Pełnił też służbę na posterunku policji w Pawłowie .

** - narodowości ukraińskiej z Wereszcz Dużych , działacz KPZU , wcześniej wchodził w skład Ukrainische Hilftspolizei (Ukraińska Policja Pomocnicza) .

Pod nadzorem policji we wszystkich gromadach wyznaczano z pośród dorosłych mieszkańców warty nocne , a przed urzędem gminy wystawiano Ortschaftswachy. Godzina policyjna obowiązywała od godziny 19—tej do 5-tej.

(...) „ *Kto będzie spotkany o godzinie policyjnej , będzie zastrzelony . Osoby pełniące warte nocną w razie przyjazdu żandarmerii lub policji winny stanąć na boku i podnieść ręce do góry,*

Każdy z sołtysów w swojej gromadzie miał powołaną i zatwierdzoną przez miejscowy posterunek tzw. „ policję wiejską „ .

Niektóre wybrane wypisy zaczerpnięto z protokołów odpraw sołtysów w roku 1943 , które odbywały się w siedzibie Zarządu Gminy w Rejowcu .

Z Niemcami bardzo ściśle współpracowała Ost Komenda , organizacja skupiająca miejscowych kolonistów niemieckich , bardzo groźna dla Polaków . Znali dokładnie miejscowe realia . Jednym z jej aktywistów był Hegier Ludwik , mieszkaniec koloni Tomasówka .

Prawie przez cały czas okupacji stacjonował w „ Pałacu Budnego „ , pododdział określany mianem, Waffen – SS Remonteamt Rejowiec . W jej szeregach służył „ osławiony „ pan życia i śmierci Żydów rejowieckich – żandarm w stopniu podoficerskim Gustaw Jeski (Jeske) zwany „ Gutek „ . Pochodził z okolic Katowic (ślązak) . Niepoczytalny zbrodniarz , sadysta . Wymieniane są też nazwiska żandarmów : Frank , Osti Peter , Zussen , Logis , Aster .

Kościóły :

Opiekę duszpasterską nad ludnością wyznania rzymskokatolickiego sprawował ks. Proboszcz Bronisław Zakrzewski wraz z księżmi wikariuszami – początkowo z Puaczem Mikołajem a następnie Kieszkim Władysławem .

Ludność wyznania prawosławnego przy pomocy Niemców odzyskała maju 1940 roku świątynię pw. św. Michała Archaniola . Na duszpasterza w Rejowcu został przydzielony prawosławny ksiądz Marian Tkacz . Z jego inicjatywy i sekretarza gminy Jana Najdy usunięto „ Kopiec Kościuszki „, z przed frontu kościoła (cerkwi). Usypany w 1917 roku na placu jego imienia (Plac Kościuszki). W tym przedsięwzięciu brali udział niektórzy ukraińscy mieszkańcy wsi – Kobyle , Wólki Rejowieckiej , Rybiego . Ks. Tkacz nie krył swojej antypolskości Podziemie zbrojne wydało wyrok śmierci . Akcje przeprowadził „ Kedyw „ . Uciekł z Rejowca po nieudanym zamachu . Zginął jedynie jego ojciec – Aleksander. Mieszkali w budynku starej szkoły .

Koło Polskiego Czerwonego Krzyża w Rejowcu

Wszyscy członkowie PCK mieli wydane stosowne legitymacje , opieczetowane okrągłą pieczęcią rejowieckiego koła .

Halina Jamroc - prezes

Halina Madeńska - sekretarz

ks. Mikołaj Puacz

Janina Kukulska

Michał Wójcik

Opieka medyczna :

dr. med. - Wsiewołod Brojakowski

felczer medycyny - Maciej Sergialis

aptekarz - Marian Sikorski

Staż Ogniowa :

W czasie okupacji straż pożarna podlegała organizacyjnie policji względnie żandarmerii . Wynikało to wprost z ustaleń przekazanych na naradzie , która miała miejsce w dniu 18 września 1940 roku w Biurze Komisarycznego Instruktora Dystryktu w Lublinie na ,której podano strukturę organizacyjną ochrony p.poż w Generalnej Guberni . Niemcy w pewnym sensie „doceniali „ organizacje strażackie , które pomagały w ochronie i zabezpieczaniu mienia na terenach okupowanych . Można powiedzieć w wielkim skrócie ,że strażacy podlegali swoistej ochronie . Mundur strażacki w pewnym stopniu chronił przed wywózką na przymusowe roboty . Straż była jedną z nielicznych organizacji , działających przez cały czas okupacji . Otrzymywali legitymacje tzw. „Feuerwehe- dienstausweis „ , z bardzo istotnym dla nich wpisem :

„ Jest on upoważniony do wykonywania swoich obowiązków w służbie pożarnej , poruszania się swobodnie w dzień i w nocy oraz nosić mundur strażacki . Wyżej wymieniony (przy żonaty , również żona) – winien być w razie potrzeby zatrudniony jedynie w miejscu zamieszkania „ .

Ochotnicza Straż Pożarna w Rejowcu prowadziła swoją działalność prawie tak jak przed wojną . Na podstawie zachowanych imiennych wykazów członków OSP w Rejowcu z dnia 21 marca 1942 roku można określić stan liczebny , funkcje , a nawet numery wydawanych legitymacji oraz miejscowości z których się rekrutowali :

Rejowiec	- 22
Kobyle	-10
Wólka Rejowiecka	- 2
Niedziałowice	- 24
Aleksandria Niedziałowska	- 11
Majdan Krzywowski	- 16

Razem – 85 strażaków

Początkowo organizację strażacką dowodził Michał Wójcik (Polak ,były pracownik urzędu gminy) . Następnie na stanowisko naczelnika OSP mianowano Aleksandra Kościa – narodowości ukraińskiej . Na jego zastępcę wyznaczono Polaków - Czesława Danielczuka (a po jego zamordowaniu w 25 lutego 1943 roku w Chełmie przez Niemców), powołano Mariana Mizgalskiego .

Szkoły :

Podczas okupacji sieć szkół powszechnych była następująca :

1 Szkoły powszechne z polskim językiem nauczania w miejscowościach :

Rejowiec , Stajne , Tomaszówka , Zyngierówek , Marysin . Bańkowszczyzna , Rybie , Marynin .

2 Szkoły ukraińskie tzw. Volkshule w Rejowcu i w Wereszczach Dużych .

Na terenie gminy Rejowiec z nakazu powiatowych władz szkolnych dokonano w roku 1943 spisu majątku we wszystkich szkołach . Przykładowo wybrany protokół – szkoła ukraińska – Wereszcze Duże .

Protokół z dnia 14 kwietnia 1943 roku .

Komisja spisowa:

- o Pawłyk Osyp - nauczyciel
- o Nazaruk Pyłyp - sołtys

- Nazaruk Jan – komendant ukraińskiej policji wiejskiej
- Wawryniuk Josyp - rolnik

(Z części wstępnej protokołu)

(...) ,, W szkole w bardzo dobrym stanie występują następujące obrazy :

1. św. Olga
2. św. Włodzimierz
3. oprawiony obraz za szkłem – Trójzub
4. oprawiony obraz za szkłem - Swastyka

Portrety :

1. Fihrrera Adolfa Hitlera
2. E. Konowalca
3. Simona Petlury
4. T. Szewczenki (...)

Ruch spółdzielczy

Na obszarze gminy Rejowiec funkcjonowały następujące spółdzielnie :

- 1 Spółdzielnia Spożywców „ **Jedność** „ w Marysinie od 1936 roku Prowadzono w ramach działalności gospodarczej – sklep .
- 2 Spółdzielnia Spożywców Cukrownia „ **Rejowiec** „ w latach 1942 – 1945
- 3 Spółdzielnia Spożywców „ **Obrona** „ , później przemianowana na Spółdzielnię Spożywców Zamkniętą „ Firley „, w okresie 1942 – 1947 .
- 4 Spółdzielnia Spożywców „ **Zgoda** „, w Rejowcu . Prowadzono sklepy .
- 5 **Kasa Stefczyka** od 1913 roku .

Zarząd Gminy Rejowiec pod koniec wojny (od 1943) rozpoczyna budowę łaźni miejskiej .Inwestycję zlokalizowano na miejscu rozebranych budynków żydowskich w obrębie Dużego Rynku – nieopodal pompy,

Podsumowanie :

Za komentarz lat okupacyjnych niech posłużą cytaty zaczerpnięte z oficjalnych dokumentów wytworzonych w Urzędzie Gminy Rejowiec tuż po zakończeniu działań wojennych . Porażają , nawet tak ascetyczne opisy okrucieństw , rozgrywających się w Rejowcu .

(Zachowana pisownia zgodna z oryginałem)

(...) „ Dnia 15 października 1939 roku wkroczyły regularne wojska i administracja niemiecka .Dali w pierwszym rzędzie się odczuć folkdoocze rekrutujący się z miejscowej ludności .W niektórych gromadach jak Rybie miejscowa ludność była przez tychże folksdojczów toryzowana w najbardziej i najgorszy sposób . Bita do nieprzytomności .

*W roku 1942 dnia 1 kwietnia zostało aresztowanych przeszło 40 osób w tym 6-ciu nauczycieli * i innych , którzy częściowo zostali rozstrzelani , a inni umieszczeni w obozach koncentracyjnych na Majdanku , Oświęcimie i innych,*

„ W bestialski sposób nad ludnością polską mścili się ukraińcy . Ukraińcy znieśli w os. Rejowiec Kopiec Kościuszki oraz zniszczyli kompletnie bibliotekę miejscowej szkoły .

*Najbardziej ucierpiała ludność narodowości żydowskiej , która była strzelana na placach i drogach wiodących do Stacji Kolejowej . Zginęło na miejscu w Rejowcu około 2 000 . ***

Niektóre budowle zostały zburzone kompletnie , tak , że obecnie os. Rejowiec przedstawia się jak zamczysko zrujnowane ,,

„ W roku 1944 przy wycofywaniu się Niemcy wysadzili w powietrze stację kolejową Rejowiec , stację Kadzinek i wszystkie domy kolejowe , magazyny i rampy oraz tor kolejowy od Rejowca do Zawadówka ..,

(od autorów)

**Niemcy zgładzili w sumie 11 nauczycieli ze szkół Nr 1 i Nr 2 . Po wojnie „ zapomniano „ umieścić na tablicy poświęconej pamięci zamordowanych pedagogów 5 nazwisk . Obywateli polskich , narodowości żydowskiej , długoletnich wychowawców rejowieckich dzieci i młodzieży .*

***Na podstawie tylko niepełnych wykazów transportów kolejowych od kwietnia 1942 roku do połowy 1943 roku przez piekło rejowieckiego getta tranzytowego przeszło 11 092 Żydów . Dla bardzo wielu była to ostatnia miejscowość w ich życiu .Pochowani w dołach śmierci na cmentarzu żydowskim .*

Literatura :

Do tej publikacji wykorzystano niewielką część materiałów zawartych w następujących opracowaniach Danuty i Zdzisława Kalinowskich :

- 1. Zarys dziejów oświaty w Rejowcu w latach 1905 – 1951.*
- 2. Marjem.*
- 3. Nekropola w Rejowcu.*

4. *Rejowieckie „Gloria Victis „*,
5. *Straż Ogniowa 1909 – 2009.*
6. *Działalność gospodarcza (dwory, przemysł ,handel , rzemiosło)*
7. *Koloniści niemieccy.*
8. *Rejowiecki wrzesień 1939 .*
9. *Posterunek Policji Państwowej .*
10. *Nadwiślańska Kolej Żelazna , Odcinek Rejowiec – Chełm .*
11. *Kopiec Kościuszki*
12. *Dzieje Apteki Sikorskich.*
13. *Ukraińcy w gminie Rejowiec .*

*Oraz materiały z odnalezionego archiwum komendanta Rejonu V (Rejowiec – Pawłów) ZWZ – AK
ppor. Jana Czaplńskiego ps. „ Rebacz „ .*

